

31.8.2023

Vastaanottaja
lausuntopalvelu.fi

Viite: VN/19612/2023

Lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen pandemiavalmiussuunnitelman luonnoksesta

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) pyytää lausuntoja sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen pandemiavalmiussuunnitelman luonnoksesta. Suunnitelmassa kuvataan pandemiavarautumisen säädöspohja ja toimijat sekä pandemian hallinnan eri osa-alueet valtakunnallisella tasolla.

Tausta

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen pandemiavalmiussuunnitelman päivityksessä on huomioitu muuttunut kansallinen ja kansainvälinen säädöspohja, muut muutokset toimintaympäristössä sekä covid-19-pandemian aikana kertyneet kokemukset. Suunnitelman päivitystyöstä on vastannut Tartuntatautien neuvottelukunnan pandemiajaosto. Suunnitelma täydentää yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa sekä kansallista uhka-arviota, jotka ohjaavat valmiussuunnittelua eri hallinnonaloilla. STM johtaa ja valvoo suunnitelman toimeenpanoa osana muuta sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista. Muut ministeriöt vastaavat varautumisesta omilla toimialoillaan.

Tavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisen pandemiavalmiussuunnitelman tavoitteena on edistää terveysturvallisuutta ja torjua pandemian ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristölle aiheuttamia haittoja. Suunnitelma tukee alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden valmiussuunnittelua pandemian aiheuttamaan uhkaan.

1. Ovatko säädöspohja, toimijat ja pandemian hallinnan eri osa-alueet huomioitu suunnitelmassa riittävällä tavalla?

Tehy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisesta pandemiasuunnitelmasta. Suosituksessa on kuvattu selkeästi säädöspohja, toimijat ja pandemian hallin osa-alueet. Tehy pitää tärkeänä, että valtakunnallisten viranomaisten rooli on suunnitelmassa kuvattu selkeästi. Toiminnan käytännön johtaminen tulisi käydä suunnitelmassa selkeämmin esille.

Henkilöstön riittävyyden ja osaamisen turvaamisen osalta keskeistä on, että sote-alojen työvoimapulaan ja muihin henkilöstöresursseihin liittyviin haasteisiin vastataan mahdollisimman ripeästi, jo ennen pandemiatilanteen aiheuttamaa painetta.

31.8.2023

2. Ovatko läpileikkaavat teemat asianmukaisia ja huomioitu riittävällä tavalla kautta suunnitelman?

Läpileikkaavat teemat ovat asianmukaisia ja riittävästi huomioitu suunnitelmassa.

3. Miten suunnitelmaa tulisi muuttaa, jotta se palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista ja valmiussuunnittelua alueellisella ja valtakunnallisella tasolla?

Tehy kannattaa, että hyvinvointialueiden erot tulee huomioida sekä alueellisessa suunnittelussa että varautumistasossa, jotta alueet eri puolilla Suomea saavat mahdollisimman yhdenvertaista palvelua pandemiassa.

Tehy pitää tärkeänä, että myös Sosiaali- ja terveysalan yksityiset palvelut huomioidaan, sillä he tuottavat merkittävän osan HVA:n järjestämismvastuulla olevista palveluista. Ostopalvelusopimuksissa tulee etukäteen sopia yksityisten palveluntuottajien vastuista pandemiatilanteessa ja toiminnan jatkumisesta myös poikkeusoloissa. Myös yksityisten palveluntuottajien tulee ennakkolisesti omavalvonnallisin keinoin varmistua siitä, että varautuminen on huomioitu sen toiminnassa. HVA:n tulee ohjata ja valvoa sen järjestämismvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa myös pandemiavarautumisen osalta.

Rahoitus tulee olla hyvinvointialueella riittävä jo nykyisten palveluiden ylläpitoon. Riittävä rahoitus on osa pandemian hallintaa, ja kuten muiden torjuntakeinojen, sen tulisi olla oikeasuhtaista ja oikea-aikaista. Mikäli pandemian hallinta ylittää HVA:n voimavarat, on tärkeää, että valtio osallistuu poikkeuksellisten häiriötilanteiden rahoitukseen.

Tehy pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon työpaikoilla tartuntojen torjunta perustuu yhtäältä työn antajan työsuojeluvollisuuteen, toisaalta velvollisuuteen turvata asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä varmistaa väestön palveluiden jatkuvuutta. Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköissä on seurattava ja suunnitelmallisesti torjuttava hoitoon ja palvelun toteuttamiseen liittyviä infektioita. Jos toimintayksikössä havaitaan tartuntoja, suojauskäytäntöjen ja muiden torjuntatoimien asianmukaisuus tulee tarkistaa.

Tehy kannattaa, että suunnitelmassa on kiinnitetty erityistä huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyteen ja saatavuuteen. Pandemia lisää niin alueellisten kuin valtakunnallisten viranomaisten tehtäviä esimerkiksi tartunnan jäljitykseen, sairastuneiden diagnostiikkaan ja hoitoon, rokottamiseen, hallintopäätösten tekoon sekä viestintään liittyen. Valmiussuunnitelmien tulee sisältää suunnitelma henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden varmistamiseksi häiriötilanteissa. Henkilöstön riittävyden turvaaminen voi edellyttää palveluostoja, uuden henkilöstön rekrytointia, työtapojen ja toimenkuvien muuttamista tai henkilöstösiirtoja organisaation tai konsernin sisällä. Muissa organisaatioissa työskentelevien, pandemia ajan tehtävissä käytettävissä olevien henkilöiden määrä on hyvä olla tiedossa ja henkilöstön saatavuutta voidaan varmistaa esimerkiksi kuntien kanssa tehtävillä sopimuksilla. Eläkkeelle siirtyneet ammattilaiset huomioidaan tärkeä huomioida voimavarana, mutta on huomioitava heidän osaaminen ja työkykyisyys.

31.8.2023

Suunnitelmassa korostetaan sote-alan henkilöstön riittävyyden tärkeyttä pandemiatilanteissa. Siinä tuodaan esille, että myös henkilöstöä sairastuu pandemian aikana, mikä lisää henkilöstön tarvetta normaaliaikaan verrattuna. Missään ei kuitenkaan tuoda esille, että pandemiatilanteissa iso osa sote-alan henkilöstöstä joutuu työskentelemään tilanteissa, joissa he ovat jatkuvasti todellisessa hengen ja terveyden vaarassa. Näin tapahtui myös korona-aikana ennen rokotteiden kehittämistä. Valmiuslaki mahdollistaa henkilöstön määräämisen poikkeusoloissa erilaisiin tehtäviin ja rajoittaa irtisanomisoikeutta, mutta siinä tai tässä suunnitelmassa ei mainita mitään korotetun korvauksen maksamisesta niille henkilöille, jotka joutuvat altistamaan oman henkensä ja terveytensä muiden pelastamiseksi. Tämä on erityisen tärkeä seikka, joka tulee ottaa huomioon, kun valmiuslakia uudistetaan ja tällaisia suunnitelmia tehdään, mikäli oikeasti halutaan, että henkilöstö pandemiatilanteissa tiukan paikan tullen saadaan riittämään ja että poikkeusoloissa työskentelemään joutuva henkilöstö kokee tulevansa jollain tapaa oikeudenmukaisesti kohdelluksi.

4. Muita muutosehdotuksia?

-

Lausunto on tehty yhteistyössä Suomen Kätilöliitto ry:n, Suun terveydenhoidon ammattilaiset ry:n ja Suomen Röntgenhoitajat ry:n kanssa.

Helsingissä 31.8.2023

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Petra Marjamaa, Kehittämispäällikkö, petra.marjamaa@tehy.fi